

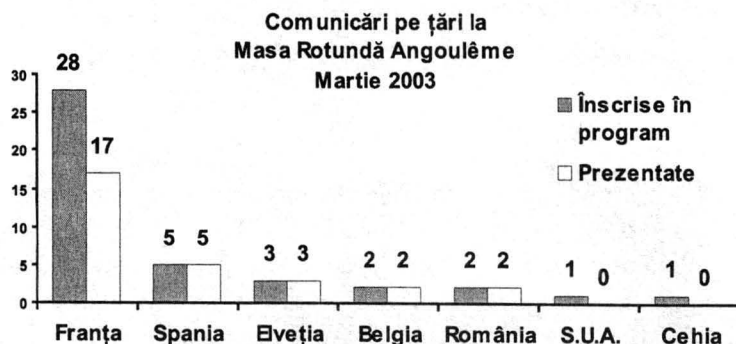
Masa Rotundă privind industria osului și podoabele în paleoliticul superior european (Angoulême, Franța, martie 2003)

Între 28 și 30 martie 2003, la Angoulême, Departamentul Charente, Franța s-au desfășurat lucrările Mesei Rotunde asupra paleoliticului superior recent, având ca temă: "Industria osului și podoabele în culturile solutreană și magdaleniană din Europa". Această manifestare științifică de înalt nivel a fost organizată de Asociația Arheologilor din Poitou-Charentes, cu sprijinul municipalității din Angoulême și al Consiliului General al Departamentului Charente.

Evenimentul angumoazin se înscrie pe linia activităților devenite deja „tradiționale” în peisajul reuniunilor științifice din Franța, având ca scop asigurarea contactelor directe între diverși specialiști ai cercetării epocii paleolitice la scară continentală, vehicularea datelor celor mai recente, asigurarea cadrului unor dezbateri necesare și fructuoase, cu participarea tuturor celor interesați, inclusiv amatori. Ea a fost precedată de alte șapte mese rotunde similare (Chaumont, 1994; Dijon, 1995; Metz, 1996; Valenciennes, 1997; Chambéry, 1999; Aix-en-Provence, 2000; Montauban, 2002). Alegerea regiunii Poitou-Charentes ca gazdă în anul 2003 s-a impus prin importanța cercetărilor paleolitice derulate aici încă din secolele al XIX-lea și al XX-lea, de aceste cercetări legându-și numele personalități marcante ale preistoriei franceze și mondiale (Léon Henri-Martin, Gustave Chauvet, Jean Piveteau, André Debénath ș.a.); totodată, se remarcă eforturile constante, merituose, de valorificare a tradiției cercetării paleoliticului în această regiune. Nu este mai puțin adevărat că Masa Rotundă care ocaziona prezentarea noastră marchează, prin tema propusă, o premieră în suita din care face parte; reamintim faptul că, în afara „Marelui Sud-Vest” al Franței, doar regiunea Poitou-Charentes înregistrează o frecvență relativ înaltă a descoperirilor încadrate în categoria industriei materiilor dure animale și a podoabelor databile în paleoliticul superior.

Coordonarea exemplară a întregii activități specifice pregătirii unei astfel de reuniuni, demarată încă din vara anului precedent, incluzând și realizarea unui foarte necesar și util site Web, ținut la zi (www.pageperso.aol.fr/magdalenien2003), se datorează d-rei Véronique Dujardin, conservatoare de patrimoniu în cadrul Serviciului Regional de Arheologie Poitou-Charentes și specializată în cercetarea paleoliticului superior. Din Comitetul științific au făcut parte specialiști binecunoscuți ai domeniului, dintre care amintim pe: Dominique Armand, Jean Clottes, André Thévenin, Marianne Christensen, Marylène Patou-Mathis, Marie Perpère, Pierre Cattelain.

Lucrările au fost găzduite de Centrul Cultural „Espace Franquin”, având toate dotările necesare prezentării în condiții optime a unor comunicări științifice, inclusiv proiectarea pe ecran cinematografic a imaginilor digitale (simple sau realizate în Powerpoint). Numărul participanților s-a ridicat la circa 90, ei reprezentând

diferite instituții specializate centrale sau regionale: structuri de cercetare (institute, laboratoare), universități, muzee, structuri guvernamentale (Ministerul francez al Culturii și Comunicării); nu au lipsit membrii asociațiilor arheologilor amatori sau persoanele, interesate pur și simplu, de tematica abordată. Dintre participanți, 41 au fost incluși în program cu una sau două comunicări, ei fiind originari din șapte țări (efectiv, însă, au fost prezenți doar 28 „vorbitori” sau „comunicanți”, din cinci țări); pentru detalii a se vedea și diagrama de mai jos.

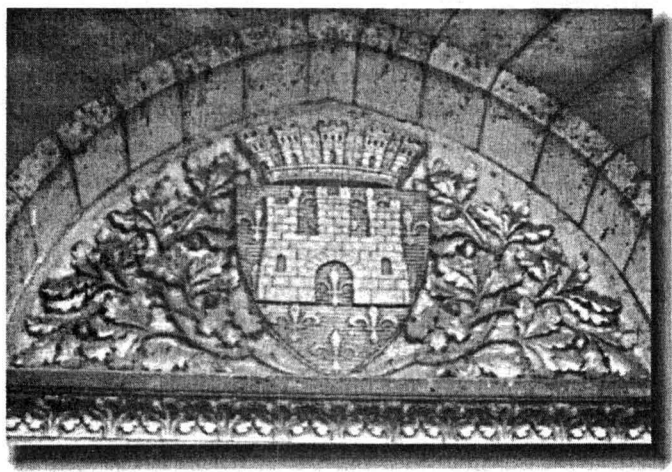
Înainte de deschiderea lucrărilor a fost lansată ediția a doua a binecunoscutei lucrări datorate lui Gustave Chauvet, *Os, ivoires et bois de renne ouverts de la Charente. Hypothèses paléthnographiques* (Collection G. Chauvet), Angoulême, 1910 (2003), prima abordare de sinteză asupra industriei materiilor dure animale din preistoria Franței (a cărei actualitate nu este decât parțial alterată de trecerea timpului și evoluția domeniului), reeditată prin grija aceleiași neobosite Véronique Dujardin, cu prefața prof. André Debénath.

Pe același plan al „surselor editate”, organizatorii au pus la dispoziția participanților și a tuturor celor interesați un bogat stand de publicații recente franceze și internaționale de profil; în acest sens, a fost remarcată și apreciată prezența unor publicații românești recente de preistorie și a celor editate de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, în special a revistei Facultății de Istorie, *Analele UCDC*, Seria Istorie, nr. 1-4.

Lucrările au fost deschise prin cuvântul de salut adresat participanților de Philippe Mottet, primarul orașului și de Jean-François Tournepiche, directorul Muzeului de Arte Frumoase. Prof. André Thévenin a făcut o scurtă prezentare a reuniunilor anterioare și a subliniat scopul și importanța Mesei Rotunde de la Angoulême, care beneficiază de aportul unor specialiști de marcă din diverse țări europene.

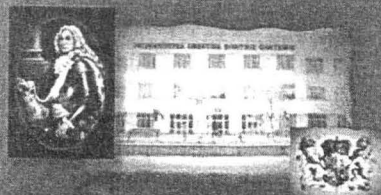
Cele 30 de comunicări incluse în program și sub formă de rezumate în volumul de Pre-Acte (66 p.), pus la dispoziție de organizatori, au fost susținute în cadrul a trei teme sau secțiuni.

Tema întâi: „Abordări regionale” (secțiune prezidată de André Thévenin) a inclus șapte comunicări, dintre care au fost susținute doar trei; André Debénath a făcut un foarte sugestiv excurs în istoria cercetărilor asupra paleoliticului superior din regiunea Poitou-Charentes; Esteban Alvarez Fernandez s-a referit la podoabele magdaleniene din materii dure animale și minerale din Europa Occidentală (în afara Franței); Corneliu Beldiman a prezentat (cu imagini în Powerpoint) sinteza datelor tipologice și paleotehnologice asupra obiectelor de podoabă descoperite pe teritoriul României, databile din paleoliticul superior până în epipaleolitic inclusiv (cca 25 – 10 ka).

Stema orașului Angoulême

La Tema a doua: „Industria osului și/sau podoabe în context” (ședință prezidată de André Debénath) s-au încadrat 12 comunicări, dintre care s-au susținut 10; Pierre Bodu și Yvette Taborin au detaliat cazul podoabelor aparținând culturii badegouliene din Bazinul Parizian, pe baza descoperirilor din situl Oisy; Stéphan Hinguant (în numele unei echipe formate din șapte cercetători) s-a referit la colecțiile vechi și descoperirile recente de artefacte din materii dure animale aparținând paleoliticului superior din bazinul râului Erve (Mayenne); Yannick Le Guillou a oferit un consistent set de date asupra industriei materiilor dure animale din binecunoscutul sit în grotă Le Placard, Charente (săpături J. Clottes, L. Duport, V. Feruglio); Laurence-Isaline Stahl-Gretsch a adus

UNIVERSITE CHRETIENNE
"DIMITRIE CANTEMIR"
Faculté d'Histoire
Bucarest, Roumanie
www.uclb.ro

Parures paleolithiques
et épipaleolithiques de Roumanie
(25 000 - 10 000 BP)
typologie et technologie

Dr. CORNELIU BELDIMAN

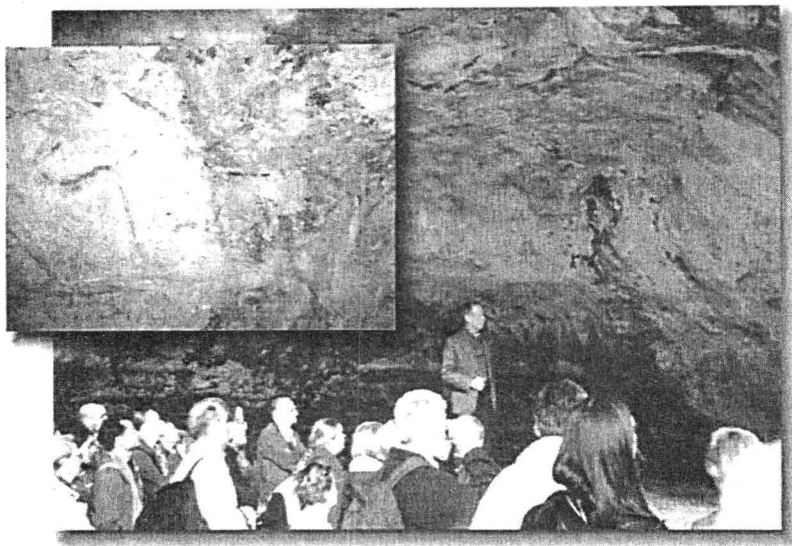
Angoulême, 28 - 30 mars 2003

în discuție industria osului din situl Veyrier (Haute-Savoie); *François-Xavier Chauvière* și *Laure Fontana* au prezentat concluziile lor asupra modalităților de exploatare a renului, reflectate de materialul paleontologic și arheologic din situl Blot (Haute-Loire); comunicarea susținută de *Marian Vanhaeren* și *Francesco D'Errico* a ilustrat în mod elocvent tratarea actuală a datelor și observațiilor complexe pe interfața artefact din materii dure animale/origine anatomică și regională/implicații sociale, supunând unei analize exhaustive inventarul de podoabe al mormântului feminin magdalenian celebru de la Saint-Germain-la-Rivière; *Marie-Roger Séronie-Vivien* a trecut în revistă categoriile de artefacte din materii dure animale aparținând culturii badegouliene din situl Pégourié (Lot); *Cristina San Juan-Foucher* a abordat contextul regional al artefactelor solutreene din materii dure animale (ace, vârfuri de sulită, pandantive) provenind din Abri des Harpons (Lespugue, Haute-Garonne); *Miguel Angel Fano Martinez*, *Marian Vanhaeren* și *Francesco D'Errico* s-a referit la industria osului și podoabele din situl în grotă Horno (Romaes de la Victoria, Spania); *Manuel Gonzales Morales* (comunicare realizată în colaborare cu *Lawrence Guy Strauss*) a oferit date actuale asupra magdalenianului inferior din Cueva del Miron, Cantabria, Spania.

Tema a treia: „Caracterizări culturale sau funcționale ale artefactelor din materii dure animale” (ședință prezidată de Yvette Taborin) a reunit 11 comunicări, toate fiind prezentate. *François-Xavier Chauvière* și *André Rigaud* au adus în discuție un tip consacrat al industriei magdaleniene a materiilor dure animale, vârful de sulită cu baza îngustată (sagaie à base raccourcie), avansând ipoteza că poate fi vorba, în fapt, de fragmente de piese mai lungi de alt tip, detașate de pe hampa sulitelor respective prin percuție directă/cioplire; *Jean-Marc Pétilion* ne-a mutat în domeniul arheologiei experimentale, etalând concluziile foarte utile ale observațiilor sale făcute asupra urmelor de impact ale unei serii de proiectile ușoare sau grele cu armături având baza despicată, lansate experimental cu arcul și cu propulsorul; *Carmen Cacho* și *Ignacio de la Torre* au tratat problematica harpoanelor magdaleniene descoperite în aria mediteraneană a Spaniei; *Edmée Ladier* a prezentat observațiile tehnice făcute asupra câtorva bastoane în curs de perforare din corn de ren, aflate în colecțiile Muzeului de Istorie Naturală de la Montauban; *Corneliu Beldiman* a detaliat (cu imagini în Powerpoint) problema utilizării fildeșului în paleoliticul superior din România, oferind toate datele disponibile asupra celor două rarissime artefacte gravettiene realizate din această materie primă (descoperite la Lespezi, jud. Bacău, respectiv Cotu Miculinți, jud. Botoșani – cel din situl ultim menționat fiind recent identificat ca atare); *Catherine Schwab* s-a referit la seriile de retușoare din materii dure animale (os) din siturile în grotă Isturitz (Pyrénées-Atlantiques) și La Vache (Ariège); *Pierre Cattelain* a stăruit asupra tipologiei propulsoarelor și a importanței lor ca marcatori culturali în plan regional; *Sophie Tymula* a trecut în revistă lotul de artefacte litice perforate descoperit în peștera Roc de Sers (Charente), aducând în discuție funcționalitatea lor de podoabe sau de unelte implicate în tratamentul tehnic al materiilor dure animale; *Anne-Catherine Welté* s-a referit la o categorie de podoabe frecventă în paleoliticul superior, dinții perforați, oferind datele relative la colecția provenită din situl Duruthy și păstrată la Muzeul de Istorie Naturală din Toulouse; tot dinții perforați ca elemente frecvente de podoabă au stat în atenția lui *Jérôme Bullinger* și a lui *Werner Müller*, care au adus în prim plan incisivii de marmotă detașați prin tăiere transversală din situl magdalenian de la Monroz (Neuchâtel, Elveția); *Nicolas Cauwe* a tratat o interesantă problemă de sinteză, la intersecția domeniilor arheologie/paleosociologie/paleontologie, privitoare la utilizarea oaselor umane ca materie primă pentru artefacte în cadrul culturii magdaleniene la scară continentală.

Rezumatetele comunicărilor, ca și alte date utile asupra organizării și desfășurării Mesei Rotunde sunt disponibile până în toamna 2003 pe site-ul menționat mai sus. Fiecare dintre comunicări (având rezervat un timp de expunere limitat la 15 minute) a beneficiat de prezentarea unui material ilustrativ mai amplu sau mai

redus, proiectat în format „clasic” (retroproiector, transparente, diacolor) sau în format digital (acesta din urmă fiind mult mai apreciat decât restul pentru eleganță, promptitudinea rulării și aportul esențial la fluidizarea expunerii). Comunicările au fost urmate de formularea întrebărilor și oferirea răspunsurilor. La sfârșitul ședințelor de secțiune s-au organizat dezbateri mai ample pe marginea tematicii abordate de comunicări, care au lămurit multe aspecte netratate detaliat sau au ridicat probleme noi, a căror rezolvare cade în sarcina abordărilor în curs sau, deja, a programului meselor rotunde viitoare.

Vizita la Chaire-à-Calvin (abri cu friză sculptată magdaleniană)

Ultima zi a reuniunii a fost rezervată vizitării Muzeului de Preistorie de La Rochefoucauld (ghidaj Louis Duport) și a siturilor paleolitice celebre cantonate în endocarstul din regiune; este vorba de abri-ul Chaire-à-Calvin (Mouthiers-sur-Boëme, unde există o importantă friză magdaleniană cu reprezentări de cai și bovine – ghidaj foarte agreabil Jean-Marie Bouvier) și de grotă Montgaudier (Montbron) (ghidaj Louis Duport).

Putem concluziona că Masa Rotundă angumozină pe problematica industriei osului și a podoabelor de epocă solutreană și magdaleniană din Europa și-a atins pe deplin scopul pentru care a fost gândită și organizată cu atâta eficiență, participanții putând găsi aici un mediu propice schimbului direct de idei pe parcursul celor trei zile petrecute împreună și plecând îmbogățiți cu date actuale asupra tematicii abordate de comunicări și dezbătute apoi cu mult profit. Pentru specialiștii preocupați în special de industria paleolitică a materiilor dure animale, manifestarea reprezintă una din reuniunile marcante, în linia celor organizate de-a lungul anilor în mediul de cercetare francez (până de curând sub îndrumarea esențială a doamnei Henriette Camps-Fabrer).

Subliniem, de asemenea, ca importantă și semnificativă, în opinia noastră, participarea la lucrările acestei Mese Rotunde (la invitația expresă a organizatorilor) a unui reprezentant unic din Europa de Sud-Est, respectiv al României, din partea Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”; nu putem disimula faptul că prezentările legate de România au stârnit un interes legitim și au fost apreciate. Acest fapt constituie, credem, un semnal pozitiv relativ la valoarea și recunoașterea importanței preocupărilor și a derulării constante (deși relativ izolate) a unor astfel de cercetări și în domeniul preistoriei de la noi. Aspectele acestea ar trebui, poate, să stimuleze augmentarea corespunzătoare a receptării și susținerii pe care le merită din plin acest domeniu și pe plan local.

Corneliu BELDIMAN